

POSTANOWIENIE

22 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 22 kwietnia 2026 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi Z. K. o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 4 listopada 2021 r.,
XI 1 Ca 300/21,
wydanego w sprawie z powództwa P. K.
przeciwko Z. K.
o zmianę orzeczenia dotyczącego obowiązku alimentacyjnego
oraz z powództwa wzajemnego
o zmianę orzeczenia dotyczącego obowiązku alimentacyjnego,

odrzuca skargę.

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 marca 2021 r., III RC 92/15/K, Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie utrzymał w mocy wyrok zaoczny Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie z 23 czerwca 2015 r., podwyższający alimenty od ojca na rzecz pełnoletniego, niepełnosprawnego syna z 450 zł miesięcznie do 800 zł miesięcznie i oddalił powództwo wzajemne o uchylenie obowiązku alimentacyjnego.

Wyrokiem, którego dotyczy skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem, Sąd Okręgowy w Krakowie zmienił wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że

uchylił wyrok zaoczny i oddalił powództwo o podwyższenie alimentów oraz oddalił apelację ojca w pozostałym zakresie.

Sąd drugiej instancji ustalił, że obowiązek alimentacyjny ojca wobec syna określony został w wyroku zaocznym z 2 grudnia 2003 r. na 450 zł miesięcznie. W stosunku do stanu z 2003 roku niewątpliwie doszło do istotnej zmiany w zakresie usprawiedliwionych potrzeb oraz możliwości zarobkowych i to zarówno uprawnionego jak i zobowiązanego do alimentacji chociaż, w ocenie Sądu Okręgowego, nie na takim poziomie by uzasadnione było uwzględnienie żądań zgłoszonych przez obie strony postępowania. Renta socjalna, którą pobiera uprawniony, wynosi 1066,30 zł, nie pobiera zasiłku pielęgnacyjnego tylko dlatego, że wniosku w tym przedmiocie nie złożył. Usprawiedliwione miesięczne koszty jego utrzymania kształtują się na poziomie około 1800 zł.

Odnosząc się do sytuacji majątkowej obowiązanej, Sąd wskazał, że jego dochody te za rok 2020 były zdecydowanie niższe niż w latach poprzednich i wynosiły niespełna 1000 funtów miesięcznie netto. W 2019 roku obowiązany uległ wypadkowi, w wyniku którego doznał złamania kręgosłupa, co niewątpliwie ma wpływ na ograniczenie możliwości zarobkowych.

Jedynym źródłem utrzymania matki uprawnionego, z którą zamieszkuje, jest emerytura w wysokości ok. 1500 zł miesięcznie.

Sąd Okręgowy uznał, że brak jest podstaw do podwyższenia alimentów, a tym samym należało uchylić wyrok zaoczny i oddalić powództwo o podwyższenie alimentów. Jednocześnie w ocenie Sądu nie zasługiwały na uwzględnienie argumenty w zakresie powództwa o uchylenie obowiązku alimentacyjnego, a tym samym powództwo wzajemne podlegało oddaleniu. Uprawniony nie jest w stanie własnym staraniem zaspokoić swoje usprawiedliwione potrzeby. Sytuacja majątkowa obowiązanej jest zdecydowanie lepsza niż sytuacja uprawnionego i jego matki, dlatego przy wykorzystaniu swoich sił i środków obowiązany jest w stanie w dalszym ciągu partycypować w kosztach utrzymania swojego syna na dotychczasowym poziomie.

Obowiązany wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku sądu odwoławczego w części oddalającej powództwo wzajemne o uchylenie obowiązku alimentacyjnego wobec syna., zarzucając naruszenie prawa materialnego:

1) art. 133 § 1 k.r.o. przez przyjęcie, że dochody uzyskiwane przez uprawnionego nie pozwalają na pokrycie jego usprawiedliwionych potrzeb;

2) art 133 § 3 k.r.o. przez oddalenie powództwa o uchylenie obowiązku alimentacyjnego w sytuacji, gdy uprawniony nie czynił żadnych kroków zmierzających do aktywizacji zawodowej, nie stosował się do zaleceń lekarskich, nie zażywał regularnie leków, a pieniądze z otrzymywanych dochodów przeznacza w pierwszej kolejności na używki.

Jako szkodę spowodowaną przez wydanie wyroku skarżący wskazał wyegzekwowanie od niego należności alimentacyjnych zasądzonych tym orzeczeniem za okres, w którym obowiązek alimentacyjny obowiązanego względem uprawnionego nie istniał.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji nie jest substytutem skargi kasacyjnej w sprawach, w których skarga nie przysługuje. Gdyby szkoda, o której mowa w art. 424¹ § 1 k.p.c., polegała na niemożności egzekwowania prawomocnie oddalonego roszczenia, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia oddalającego to roszczenie (czy też oddalającego apelację od oddalenia roszczenia) nie różniłaby się od skargi kasacyjnej. Różnica tkwiłaby tylko w sformułowaniu i skutkach wyroku Sądu Najwyższego uwzględniającego skargę. Wyrok stwierdzający niezgodność z prawem orzeczenia sądu powszechnego zasądzającego świadczeine, lecz byłby podstawą do żądania od Skarbu Państwa odszkodowania o wartości roszczenia, które zostało prawomocnie oddalone. Sąd Najwyższy nie dostrzega żadnych racji dla istnienia skargi, przysługującej w przypadku nieprzysługiwania skargi kasacyjnej, przerzucającej w istocie realizację roszczenia powoda z pozwanego na Skarb Państwa. Gdyby szkoda mogła wynikać z samego przegrania procesu o

roszczenie, ustawodawca po prostu rozszerzyłby dopuszczalność skargi kasacyjnej.

W sprawie o zmianę orzeczenia dotyczącego obowiązku alimentacyjnego (art. 138 k.r.o.) tytuł wykonawcy już istnieje, a strona powodowa dąży do jego zmiany. Zmiana przez podwyższenie alimentów nie różni się od sprawy o zasądzenie świadczenia pieniężnego. Natomiast przegranie sprawy o zmianę orzeczenia przez uchylenie obowiązku alimentacyjnego także nie jest szkodą, o której stanowi art. 424¹ § 1 k.p.c. Wyrok oddalający dowolne powództwo nie zmienia sytuacji powoda, więc nie może wyrządzać powodowi szkody.

Artykuł 424¹ § 1 k.p.c. stanowi o szkodzie wyrządzonej przez wydanie prawomocnego wyroku (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. mówi o szkodzie spowodowanej przez wydanie wyroku). Tymczasem wyrok oddalający powództwo o uchylenie obowiązku alimentacyjnego nie powoduje szkody. Pozwany powództwem wzajemnym przed wydaniem wyroku miał tytuł wykonawczy przeciwko skarżącemu i po wydaniu orzeczenia nadal ma ten sam tytuł, więc samo wydanie prawomocnego wyroku nie wyrządziło skarżącemu szkody.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nieuwzględnienie powództwa w żądanej wysokości nie może być utożsamiane z wyrządzeniem szkody (np. postanowienia SN: z 25 sierpnia 2015 r., II CNP 15/15; z 28 listopada 2016 r., II CNP 24/16; z 14 stycznia 2025 r., I CNP 9/24). Przyjmuje się również, że szkoda spowodowana przez wydanie orzeczenia powinna powstać później niż w dacie wydania orzeczenia (np. postanowienie SN z 28 listopada 2006 r., III CNP 46/06). Wymóg, aby szkoda nie polegała na samym przegraniu procesu, nie jest aksjologicznie sprzeczny z art. 424⁶ § 1 k.p.c., ograniczającym termin do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem do dwóch lat od uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku. Sąd Najwyższy w wielu orzeczeniach wskazywał, że warunkiem dopuszczalności skargi jest wystąpienie rzeczywistej szkody, a nie szkody potencjalnej, możliwej do wystąpienia w przyszłości (np. postanowienia z 11 stycznia 2006 r., II CNP 13/05, z 12 marca 2015 r., II CNP 54/14). Ustawodawca uznał, że w przypadku wystąpienia szkody po ponad dwóch latach od

uprawomocnienia się orzeczenia, będącego źródłem tej szkody, nie musi istnieć efektywna ścieżka do uzyskania odszkodowania od Skarbu Państwa.

Za niemożnością uznania samego przegrania procesu za źródło szkody w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c., przemawia treść art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c., wymagającego uprawdopodobnienia szkody. Gdyby szkoda miała zostać wyrządzona samym oddaleniem powództwa, wymóg jej uprawdopodobnienia byłby zbędny (o tym, że szkodą nie może być samo przegranie procesu o świadczenie, zob. postanowienie SN z 14 stycznia 2025 r., I CNP 9/24, i powołane tam orzeczenia).

Niezależnie od powyższego skarżący powinien wskazać uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody w określonej wysokości (postanowienie SN z 21 grudnia 2017 r., II CNP 45/17). Przewidziane w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaganie uprawdopodobnienia szkody jest spełnione, gdy skarżący określi postać szkody, wysokość i czas jej powstania oraz związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia będącego przedmiotem skargi, a także przedstawi środki uwiarygodniające jej powstanie. We wniesionej przez siebie skardze obowiązany wskazał tylko, że szkoda polega na egzekucji alimentów od niego, lecz nie określił wysokości szkody. Nie wskazał, czy alimenty są płacone w całości, czy tylko w części.

Ponieważ skarżący nie wskazał szkody, o której mowa w art. 424¹ § 1 i art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c., skarga podlega odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c.

Dariusz Pawłyszcz

(G.G.)

[r.g.]